

DOUĂ DOCUMENTE SEMNATE DE ION CREANGĂ, ÎN COLECȚIA MUZEULUI DE ISTORIE BOTOȘANI

GABRIELA COROLIUC

Documentele ce le vom prezenta sînt legate de numele marelui nostru povestitor, Ion Creangă.

În colecția Muzeului de Istorie din Botoșani figurează la nr. de inv. 458/1964 o *Adeverință de Examen*, ce poartă iscălitura lui I. Creangă ca institutor și cîteva notații ale semnatarului. (Foto 1).

Această Adeverință de Examen, provine din donația făcută de locuitorul Gh. Nicolau din Botoșani, așa după cum reiese din actul de donație și a aparținut tatălui său, Nicolau George, care, „a datu examenului semestrului al II-lea anului școlarului 1807-71 și a meritatu notele următoare.“

După înșiruirea disciplinelor la care a fost ascultat elevul și anume : „1. Cunoașterea literelor, 2. Însorarea, 3. Formarea literelor, 4. Formarea cifrelor, 5. Numerarea, 6. Cetirea, 7. Scrierea, 8. Poesii, 9. Gramatică, 10. Aritmetică, 11. Rugăciuni, 12. Purtarea, 13. Absențe“, în dreptul fiecărei discipline sînt scrise cu cerneală notele obținute.

„Elevul nostru“ fiind silitor, a luat numai note de zece, iar la „absențe“ sînt trecute cuvintele : „n'are, foarte regulatu“. Urmează iscălitura „I. Creangă“, ca institutor și cîteva notații la adresa școlarului.

Primul cuvînt este șters, iar următoarele : „...cu distincțiune și promovatu la clasa a II-a primară ; speru că-mi va face onoare“. Adeverința de Examen poartă data : „Iassii 1871 Iunie 15/27“, scrisă tot de institutor și din nou iscălitura sa.

Din studiile biografice asupra vieții și operei lui I. Creangă, multe la număr¹, ca și „Amintirile și întîmplările de la Socola încoace“², anul școlar 1870/1871 despre care este vorba în documentul nostru, era primul an cînd Ion Creangă prelua una din acele „școli-sucursale“ înființate la Iași în 1865 pentru cartierele mărginașe, făcînd schimb cu fostul coleg Gh. Ienăchescu, ce trecea în locul său la școala de la Trei Ierarhi.

Sucursala își avea sediul în casele lui Costachi Paraschivescu Naiman, pe str. „Română“, mai tîrziu denumită „Lascăr Catargiu“, primăria orașului plătindu-i proprietarului o chirie, iar acesta se obliga să facă

1 Bușulenga-Dumitrescu Zoe, „Ion Creangă“, București, Ed. pentru literatură, 1963 ; Călinescu, G., „Ion Creangă“ (Viața și opera), Buc., Ed. pentru literatură, 1964 ; Bratu, Savin, „Ion Creangă“, Buc., Ed. Tineretului, 1968.

2 Rezuș, Petru, „Pe urmele lui Ion Creangă“, Buc., Ed. Eminescu, 1977.

reparațiile necesare.³ Această „școliță“ cum îi plăcea lui Creangă s-o numească, se găsea în apropierea bojdeucei din mahalaua Țicăului, în care se mută în toamna anului 1871.

La această școală, Ion Creangă are posibilitatea să-și manifeste pe deplin inițiativa sa didactică și pedagogică, experimentînd practic „metoda nouă“, întrucît cum spunea autorul „Amintirilor și întâmplărilor“, „...dăscălia, săraca, a fost mîngîierea vieții mele, că de la o vreme numai ea mi-a mai rămas.“⁴

Cel de al doilea document pe care îl prezentăm, (foto. 2), provine din colecția fostului muzeu de istorie din Dorohoi, cu nr. inv. 1069, colecție preluată de muzeul Botoșani, reprezentînd un răspuns la o scrisoare a lui Nicu Gane.

Stilul scierilor lui Creangă, presărat cu proverbe, zicători și „vorbe de duh“, care ne-au încîntat anii copilăriei și continuă să ne încînte, este folosit de povestitor chiar și în corespondența sa cu alte persoane, cu prieteni mai ales.

Tot astfel și în documentul care face obiectul intervenției noastre, scrisoarea către Nicu Gane ce poartă data „Iași, 1881 noiembrie 28“, autorul explică vorbind despre tăun semnificația insectei din zicala „fuge ca tăunul cu paiul în c... Prin urmare, zicătoarea se ia cu înțeles de iuteală...“.

Scrisoarea continuă : „Astfel, sîntem sănătoși, numai caracuda, urgisită de soartă, aleargă și ea după nevoile ei, mai ca tăunul cu paiul... Cu bine și cu sănătate, să dea Dzeu să ne vedem.“ Și iscălitura „I. Creangă“.

Probabil că se referă la porecla „caracudă“ dată unor junimiști în frunte cu Nicu Gane. Această poreclă cuprindea de multe ori pe toți junimiștii, căci „așa ne chema șolțicul Vasile Pogor.“⁵

Această scrisoare ajunsă astăzi în posesia muzeului nostru, cu siguranță că a făcut parte din colecția folcloristului dorohoian, preot Dumitru Furtună, care a scris mai multe studii și articole despre Ion Creangă.⁶

Prezentarea acestor două documente semnate de I. Creangă, a fost făcută numai cu scop informativ, lăsînd posibilitatea istoricilor literari să-și spună cuvîntul.

R é s u m é

La collection du musée de Botoșani conserve deux documents liés de la personnalité du grand conteur I. Creangă. Ces documents, qui font l'objet de notre intervention, sont : un certificat d'études de 1871, signé par I. Creangă, instituteur, l'autre, c'est une lettre adressée à N. Gane, en 1881.

3 Bratu, Savin, Op. cit., p. 160-161.

4 Rezuș, Petru, Op. cit., p. 103.

5 Ibidem, p. 115.

6 Furtună, D., „Cuvinte și mărturii despre Ion Creangă, cu prilejul împlinirii a 25 de ani de la moartea sa“, Buc., Ed. Alcalay, 1915 ; „Școlița“ lui Creangă, în Cuget clar, Vălenii de Munte, II, 9, 1937 ; „D-l... Escu și părintele Crenguță“, în Iașul literar, Iași, I, 2, 1949.

Iasi 1887 Noiembrie
28

Stimabile Doamnelor Jane,
La scrisoarea dumneavoastra, am
putut a raspunde:

Tăvutul este un fel de murea lungă
reală la trunchi, de culoare surie-gălbie,
cristă, mai cu carne, bună de mâncare, fărâșe,
mai deosebite, parte buclăcișă, și, pe
măsură, mai albe, ca de cer, ferăstruș
la partea de jos... puțin bulăcișă
cu toate că mișcă și nu e ca o
cristă...

Amisul tău, drăgă, june, este
un tăvul, îi vată și pe pădure în câmp,
apoi îi dă drumul și pământ, încă
june nebună de dăruire. Și de aici a
carnas răpădă ca și june ca tăvutul.

cu pământ în C... — Trebuie să ne mure
bicatoarea se ica cu intelis de intelis —

Altfel euntem sănătate; nimeni
caceuă, urgisita de soarta, alceale
ca după nevoile ei, marea tănul
cu pământ în cur.

Cu sine z'eu sanatale, ză
dea dzeu ză ne vedem

Creangă

Creangă